

призначенців» (помічників, радників президента, прем'єра, міністрів); запровадження обмежень для переходу на роботу після звільнення з державної служби до комерційних організацій, що були колись підконтрольні цій посадовій особі; необхідність ротації службовців, до функцій яких належать безпосередні контакти з населенням і бізнесом; поширення обмежень, установлених для державних службовців, на менеджерів державних підприємств із визначеною часткою державної чи муніципальної власності.

6. Подолання корупційних зв'язків між вищими й нижчими рівнями влади. Так, в Австралії та Новій Зеландії практикують участь приватних структур у конкурсах на одержання підрядів у сфері державних послуг, у США приватні компанії утримують тюрми, збирають податки.

Корж Валентина Павлівна, професор кафедри кримінально-правових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

КОРУПЦІЙНІ ВИБОРЧІ ТЕХНОЛОГІЇ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПРАКТИКИ

Україна – держава з високим рівнем корупції. За даними світових рейтингів, в Україні щороку масштабно й системно корупція поширюється у сфері політики, економіки, на всіх ланках державного управління, у судах, прокуратурі, правоохоронних органах, бізнесових структурах, виборчій системі. Корумпована влада замінює конституційні інститути, надає можливість чиновникам і їхнім покровителям одержувати доходи від корупційної діяльності. Загальна підкупність і продажність державних службовців, політиків, лідерів партій і блоків створює обстановку недовіри громадян до законодавчої, виконавчої, судової гілок влади. Окремі міжнародні експерти, іноземні оглядачі, деякі українські аналітики виборчих кампаній в Україні оцінюють їх як такі, що здійснювали з використанням адміністративного протекціонізму, лобізму, підкупу електорату

та фальсифікування результатів виборів, посадових зловживань під час проведення агітації тощо.

Корупція у виборчих системах дискредитує найважливіший інститут безпосереднього народовладдя, перетворює народне волевиявлення на химеру, сприяє бюрократично-корумпованій еліті, кримінальним і напівкримінальним структурам скуповувати представницькі органи державної влади. Злочини, пов'язані з підкупом електорату, фальсифікацією результатів виборчих процесів та іншими службовими зловживаннями під час проведення виборів, мають підвищену латентність. Високий ступінь латентності зазначених злочинів негативно позначається на виявленні ознак корупційних виборчих технологій. Окрім цього, політичне керівництво, службові особи державних органів умисно приховують факти корупції під час виборчого процесу або втручаються в діяльність правоохоронних органів щодо виявлення корупції під час організації та проведення виборів.

Так, 2012 року органи прокуратури України порушили тільки 9 кримінальних справ за фактом порушення виборчого законодавства під час проведення виборів депутатів до Верховної Ради України, з них 5 – за ознаками підкупу електорату. Сума підкупу на мажоритарних округах становила від 50 до 500 грн.

Корупційна виборча технологія, здебільшого, передбачає декілька способів корупційних злочинів як у сфері виборчого процесу, так і в службовій діяльності. Системний підхід до вивчення зазначеної проблеми, її дослідження дали змогу виокремити корупційні виборчі технології.

Корупційна виборча технологія, що передбачає такі способи організації та проведення виборчого процесу окремими політичними діями, посадовими особами державних органів, які сприяють застосуванню неправомірних методів, дій, прийомів масового чи індивідуального підкупу електорату, незаконного втручання до електоральної свідомості й електоральної поведінки. Зокрема, це безпосередній підкуп:

- електорату, зокрема шляхом надання виборцям правомірних соціальних послуг або надання окремими кандидатами неправомірних послуг;
- членів виборчих комісій;

- довірених осіб кандидата з боку політичних опонентів;
- голови, секретаря, членів виборчої комісії;
- членів штабу кандидатів;
- групи підтримки з боку політичних опонентів.

Корупційна виборча технологія, що передбачає такі способи організації та проведення виборчого процесу окремими політичними діячами, посадовими особами державних органів, які сприяють перешкодженню вільному здійсненню громадянином свого виборчого права, застосуванню неправомірних прийомів, методів, дій, корупційних виявів. Зокрема:

- протекціонізм під час призначення організаторів виборчої компанії, формування набору політичних кандидатів, партій, визначення кола суб'єктів, які отримують від імені держави право добирати членів виборчих комісій;

- неправомірне використання службовою особою влади чи службового становища для масового чи індивідуального підкupu виборців шляхом надання правомірних або неправомірних публічних послуг;

- неправомірне використання службовою особою владних повноважень чи службового становища під час застосування легальних, нелегальних і незаконних методів в організації виборів, призначення членів виборчої комісії, надання обсягу комунікаційних послуг для учасників виборчих перегонів;

- неправомірне лобювання службовою особою владно-управлінських органів з метою прийняття вигідних для окремої політичної партії, її кандидатів законів, рішень;

- неправомірне фінансування службовою особою з використанням владних повноважень чи службового становища виборчої компанії, кандидата, політичної партії за рахунок бюджетних коштів;

- перешкодження вільному здійсненню громадянином свого виборчого права шляхом насильства, обману, учинене службовою особою з використанням владних повноважень чи службового становища;

- перешкодження діяльності суб'єктам виборчого процесу, ініціативній групі, члену виборчої комісії шляхом

насилюства, обману, учинене службовою особою з використанням владних повноважень чи службового становища;

- втручання службової особи в діяльність виборчої комісії з метою вплинути на рішення виборчої комісії;

- неправомірне використання владних повноважень чи службового становища службовою особою під час передання матеріальних цінностей окремому кандидату, політичній партії на безоплатній основі або за необґрунтовано заниженими розцінками тощо.

Корупційна виборча технологія, що передбачає способи організації та проведення виборчого процесу окремими політичними діячами, посадовими особами державних органів, які сприяють підробленню виборчих документів, фальсифікації результатів виборів. Насамперед це:

- незаконне знищення виборчої документації в державних архівних установах у Центральній виборчій комісії України після проведення виборів, учинене службовою особою з використанням владних повноважень чи службового становища;

- пошкодження виборчої документації службовою особою з використанням владних повноважень чи службового становища;

- порушення таємності голосування під час проведення виборів, учинене службовою особою з використанням владних повноважень чи службового становища.

Дослідження проблеми протидії корупційним виборчим технологіям потребує вдосконалення виборчого та кримінального законодавства. Так, відповідно до кримінального законодавства України, кримінальна відповідальність за вчинення таких корупційних злочинів, як зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України), незаконне збагачення (ст. 368² КК України), значно пом'якшена. Водночас деякі корупційні вияви службового зловживання, хабарництво декриміналізовано.

Удосконалення виборчого законодавства, розроблення антикорупційних стандартів і впровадження їх у виборчий процес є першочерговим завданням законодавчого органу. Антикорупційні стандарти – це встановлення під час організації

та проведення виборів єдиної системи заборон, обмеження обов'язків, дозволів для політичних діячів, кандидатів на виборчу посаду, службових осіб державних органів, членів виборчих комісій і виборців. Система антикорупційних стандартів має обмежити свавілля та безконтрольність політичних діячів, службових осіб органів державної влади під час виконання своїх повноважень, недобросовісність під час виконання відповідних обов'язків членами виборчих комісій та виборцями, а також сприяти інформаційно-комунікаційному і соціальному контролю за організацією та проведенням виборів.

Користін Олександр Євгенійович, заступник директора Державного науково-дослідного інституту МВС України, доктор юридичних наук, професор

СУЧАСНІ МОДЕЛІ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

З розвитком суспільства і виникненням нових викликів і загроз розвивається і правоохоронна сфера. Такого роду тенденція чітко прослідковується у все нових формах поліцейської діяльності, а також у розвитку методології правоохоронної діяльності. Поліцейська діяльність стає все більш складною, вимагаючи безпрецедентної спеціалізації та експертних знань.

Методологію правоохоронної діяльності дослідники зазвичай розкривають на основі п'яти моделей поліцейської діяльності [1]: традиційна поліцейська діяльність (*Traditional policing*), соціально орієнтована поліцейська діяльність (*community policing or Community-oriented policing*), проблемно орієнтована поліцейська діяльність (*problem-oriented policing*), комп'ютерна статистична поліцейська діяльність (*Computer statistics model (CompStat)*) та поліцейська діяльність, керована аналітикою (*intelligence-led policing (ILP)*).

Традиційна поліцейська діяльність є, напевно, найвідомішою з поліцейських моделей і залишається стандартним стилем правоохоронної діяльності. Це стосується реактивного та інцидентного стилю, за яким працівники поліції реагують на злочини та надають сервісні послуги або реагують